

Obywatel, demokracja i Federacja Demokratyczna

1. Przesłanki ukształtowania Federacji Demokratycznej

Obywatel, demokracja i federacja współoddziałują na siebie istotnie. Ma to, między innymi, te konsekwencje, że ukształtowanie ich stosunków nie może być dowolne. Poniżej staram się wykazać, że obecnie demokracja obywatelska w Polsce, rozumiana tak, jak przedstawiam to w wizji, wymaga systemowych scalenia i integracji w formie „federacji”.

Scalenie stowarzyszeń społecznych i politycznych w formie Federacji Demokratycznej jest konieczne co najmniej z kilku powodów. Po pierwsze, nadmierne rozdrobnienie podmiotów nigdy nie jest korzystne dla sprawności politycznego i strategicznego prowadzenia kraju. Utrwała ono słabość ideologiczną i egzekucyjną drobnych podmiotów oraz ich rozproszenie, w tym niezdolność do łączenia się w trwałe i większe struktury. Po drugie, konieczność ta jest istotna z punktu widzenia potencjału oddziaływania na integrację UE (czyli jej pozytywną przyszłość). Tylko zjednoczone podmioty, zogniskowane wokół idei scalających, mogą dysponować liczącym się i sprawczym potencjałem polityczno-strategicznym. Po trzecie, konieczność ta jest ważna dla ukształtowania silnego potencjału pozytywnej przeciwwagi wobec zintegrowanej struktury politycznej polskiej prawicy (PiS i jego orbitale). Taka pozytywna przeciwwaga dotyczy wizji i strategii rozwoju Polski oraz zasad ich urzeczywistniania, w opozycji wobec linii politycznej i pragmatyki ugrupowania PiS. Dążenie do, i uzyskanie przeciwwagi, wspiera dwa powyższe uwarunkowania, a więc wysuwa się na pierwszy plan. Bez jej ukształtowania i osiągnięcia, nie jest możliwe ani zdobycie koniecznej siły polityczno-strategicznej, ani potencjału oddziaływania na sytuację kraju. Tylko wiodąca rola polityczna w kraju może przynieść zdolność do urzeczywistnienia oddziaływania na rolę Polski w UE, a pośrednio UE w świecie.

Podstawą musi być wizja (doktryna, polityka i strategia) Polski oraz system urzeczywistnienia tej wizji. W skład takiego systemu wchodzi przede wszystkim, odpowiednie do polityki i strategii oraz okoliczności (ograniczeń i sytuacji wewnętrznej i zewnętrznej): 1) cele, procesy i funkcje taktyczne i operacyjne; 2) obiekty realizacyjne, zdolne do ich operacyjnego wdrażania i osiągania, w tym metody, zasoby i ludzie (tu: ugrupowania podmiotów i interesariuszy); 3) układ instytucjonalny (ustrój i struktura organizacyjna – w tym forma organizacyjno-prawna, jaką jest „federacja”); 4) układ

społeczny, czyli cechy i struktury właściwe dla każdego podmiotu, a zwłaszcza podzielane wartości, przekonania, interesy, emocje, i in.

Pytanie brzmi: jaka forma podmiotowości jest konieczna, aby scalenie i integracja przyniosły oczekiwany potencjał? Odpowiedź jest tylko jedna: jest nią „federacja”, a nie „koalicja” czy „unia”.

2. Zarys wizji ukształtowania Polski demokratycznej

Obywatelskość. Jej treść obejmuje jednostkową i ponadjednostkową kongruencję, czyli wzajemną adekwatność i odpowiedniość trzech kategorii: 1) celów i obowiązków (zobowiązań do określonych zachowań i działań), 2) władzy (stanowienia i uprawnień decyzyjnych); 3) oraz odpowiedzialności - w stosunku do wszystkich spraw ważnych dla suwerennego kształtowania budowy, funkcjonowania, zachowania i działalności danego społeczeństwa i państwa. Obywatelskość to uznanie, że u podstaw danego kraju znajduje się obywatel: jednostka ludzka oraz rozmaite grupy, zespoły i społeczności. Żaden z podmiotów obywatelskich nie może być traktowany lepiej niż inni, i żaden z nich nie może być wykluczany, na żadnej zasadzie. Jednocześnie obywatelskość oznacza uznanie, że kraj (państwo) jest dobrem wspólnym, a to dobro wspólne jest prawnym, ekonomicznym, organizacyjnym i społecznym systemem, działającym na rzecz obywateli i dobra wspólnego. Z tego też powodu obywatele cedują na rzecz państwa pewną kongruencję, rezygnując przy tym ze swoich kongruencji. Jednak to nie upoważnia państwa do osłabiania pozycji polityczno-strategicznej obywateli, ani obywateli do osłabiania państwa. Obywatelskość jest kategorią nadrzędną nad wszystkimi innymi, takimi jak wyznanie, kolor skóry, pochodzenie społeczne i inne, i w tym sensie jest pojęciem najbardziej zrównoważonym, pojemnym, niefaworyzującym i niedeprecjonującym żadnego innego. W ten sposób obywatelskość tworzy podstawy scalenia i spójności wszystkich mieszkańców danego kraju.

Demokracja zapewnia i gwarantuje oddolną różnorodność i powszechność potencjału siły życia i prowadzenia kraju na wszystkich poziomach. Jest ustrojem politycznym, w którego istocie odnajdziemy przede wszystkim: 1) podmioty obywatelskie, odgrywające najważniejszą, czynną i bierną rolę w kształtowaniu danego kraju; 2) poszanowanie tożsamości i odrębności dowolnych podmiotów, z uwzględnieniem przyrody; 3) poszanowanie dla państwa, jako wspólnego dobra dla wszystkich obywateli; 4) poszanowanie praw i obowiązków w ramach stosunków obywatel – państwo; 5) poszanowanie dla podzielanych i aprobowanych źródeł i zasad kształtowania władzy, czyli specyficznej energii

psychospołecznej, umożliwiającej kształtowanie i prowadzenie kraju; 6) powszechną swobodę zachowania się podmiotów w ramach kraju i poza nim; 7) powszechną wolność w każdej postaci; 8) powszechną równość wobec dowolnych norm; 9) powszechną międzypodmiotową solidarność; 10) powszechne poszanowanie norm prawnych. Demokracja jest ustrojem zgodnym kierunkowo z prawem niezbędnej różnorodności R.W. Ashby (patrz niżej). Jej rozproszone, suwerenne i samodzielne składniki prowadzą swoje sprawy autonomicznie, ale jednocześnie łączą się dla dobra wspólnego całości kraju, państwa. Połączenie, scalenie i integracja nie odbywają się automatycznie, ale przez ukształtowanie określonych systemów demokratyzacji kraju na poziomie podstawowym i całości. Jedną z podstaw jest ukształtowanie państwa jako systemu zarządzania krajem, inną – konstytucja, tworząca fundament państwa prawa. Takie systemowe zasady, metody i narzędzia, itp., tworzą system demokratyczny - dynamiczną i kompleksową konstrukcję podtrzymywania demokracji i demokratyczności. System ten musi być kształtowany, dla swojej sprawności, z poszanowaniem praw nauki zarządzania. Przykładem jest zasada niezależności kontroli od prowadzenia działań, których kontrola dotyczy. Samokontrola, jest ze wszech miar pożądana, ale równolegle musi być prowadzona niezależna kontrola zewnętrzna. Zasada ta ma zasięg powszechny, i musi być obecna również w demokracji i polityce. Przejawia się ona w transparentności, konkutowaniu, instytucjonalnej kontroli, sprawowanej przez niezależne ośrodki, oraz ponoszeniu odpowiedzialności z tytułu przebiegu i rezultatów prowadzonej działalności politycznej.

3. Tożsamość Federacji Demokratycznej

Istotą Federacji Demokratycznej jest ruch polityczno-strategiczny obywateli, ugrupowań i partii politycznych, który ma scalić szeroko rozumianą obywatelską i demokratyczną część społeczeństwa Polski, oraz ukształtować (stworzyć, podtrzymać, zarządzać skutecznie zmianami) określoną wizję i praktykę rozwoju Polski. Taka Polska to Polska obywatelska, demokratyczna i prowadzona przez sfederowany ruch społeczno-polityczny. Dla tych celów Federacja Demokratyczna jest bardzo złożonym, ale systemowo-instytucjonalnym narzędziem realizacyjnym, wybranym świadomie, z uwzględnieniem nie tylko doświadczeń, ale również praw nauki.

„Federacja” i federacyjność, odniesione do formy zintegrowania prodemokratycznych sił politycznych w Polsce, są trzecim elementem systemu, który może się z sukcesem przeciwstawić ugrupowaniu PiS. Tylko „federacja” jest specyficzną formą scalającą i

integrującą wszystkie te, współoddziałujące z sobą subsystemy, w sprawnie – co podkreślam - funkcjonującą i działającą całość.

Scalanie jakiegoś zbioru (tu: zróżnicowanych pod wieloma cechami ugrupowań politycznych, o odmiennych wizjach i poglądach na system ich urzeczywistniania) jest złożone i ma wiele poziomów. Trzeba mieć wiedzę o mechanizmach i formach scalania, żeby dalej takie scalanie wykorzystać. U podstaw federacyjności leżą również prawa nauki, na przykład prawo niezbędnej różnorodności R.W. Ashby. Prawo to mówi, że doskonale zarządzać można tylko wtedy, kiedy różnorodność systemu zarządzania jest co najmniej równa różnorodności systemu zarządzanego. Zwiększenie sprawności zarządzania, zgodnie z tym prawem, można osiągnąć, między innymi, przez zwiększenie różnorodności systemu zarządzania oraz zmniejszenie różnorodności systemu zarządzanego. Drogą do tego jest ukształtowanie integracji i spójności danego zbioru na poziomie „federacji”. Cechą charakterystyczną poziomu scalenia typu „federacja” jest połączenie dwóch przeciwbieżnych cech. Z jednej strony samodzielności i suwerenności składników „federacji”, z drugiej zaś – ograniczenie ich suwerenności i samodzielności na pewnych obszarach, na rzecz zintegrowanej całości. Federacja zmniejsza rozmiary obszarów zarządzanych, gdyż zwiększa ich liczbę, dzięki czemu usprawnia zarządzanie.

Ewentualne ograniczenie się przez obecną Koalicję Obywatelską do wyborów europejskich oraz krajowych pokaże również, że nie tylko nie ma ona wspólnej wizji Polski, ale także systemu jej urzeczywistniania. Tylko spójne wizja, i następnie system jej urzeczywistniania, zapewnią kompleksową i egzekwowalną zdolność wdrożeniową, rozciągającą się na lata. Natomiast ograniczanie się Koalicji Obywatelskiej do formy scalenia typu „koalicja” oznacza nietrwałość ugrupowania, głównie z powodu kierowania nim przez składniki. „Koalicja” jest niższym, niż „unia” (poziom scalenia bezpośrednio wyższy) i „federacja” (poziom scalenia wyższy od „unii”). W „koalicji” nie ma takiego wysokiego poziomu zintegrowania, z reguły scalenie nie ma charakteru systemowego, jest lokalne i krótkookresowe. W istocie „koalicja” jest efemerydą, o wszystkim decydują składniki całości. Z tych względów ryzyko rozpadu takiej „koalicji” natychmiast po wyborach jest bliskie pewności, a to oznacza krach i kres projektu.

Prawdopodobieństwo trwałości „federacji” jest natomiast wysokie, ponieważ na poziomie całości funkcjonują określone organa, dysponujące, wobec składników, władzą wymuszania zachowania integralności. To oczywiście zależy od zasad skonstruowania „federacji”. Żaden składnik, na przykład, nie może samodzielnie opuścić „federacji”, czy

prowadzić, w jej imieniu i na jej rachunek, kluczowych stosunków „federacji” z otoczeniem. To właśnie różnorodna w swoim składzie Federacja Demokratyczna, pozbawiona ryzyka rozpadu, zintegrowana wyżej i sprawniej, niż „koalicja”, ma największe szanse lepszego zarządzania Polską.

4. Co trzeba zrobić

Wypracowanie oraz uzgodnienie przez partie polityczne wspólnych list wyborczych do wyborów europejskich oraz krajowych jest konieczne, lecz dalece niewystarczające. Jest to zaledwie jeden z elementów całego systemu scalania i integracji potencjału Federacji Demokratycznej. Kompleksowe podejście nie jest możliwe bez przeprowadzenia następujących działań uzgadniających, scalających i integrujących podmioty w nowy podmiot - Federację, oraz zasady jej funkcjonowania i działania.

1) Uzgodnienie doktryny działania Federacji. Jest to apriorycznie przyjmowany przez wszystkich podsystem twierdzeń o Federacji i jej roli (tożsamości/statusie; usytuowaniu; znaczeniu) w społeczeństwie, szczególnie w systemie politycznym.

2) Określenie przyjętych przez wszystkich dążeń politycznych (wartości nadrzędnych i władzy) i strategicznych (misji, wizji, celów i działań strategicznych) Federacji.

3) Wspólne ukształtowanie (tworzenie i podtrzymywanie oraz zmiany) przez wszystkich budowy, funkcjonowania, zachowań i działalności rdzenia Federacji. Jest to złożona struktura: a) procesów i funkcji składających się na dynamiczną aktywność Federacji; b) elementów niezbędnych dla procesów i funkcji, dających im zdolność do praktycznego osiągania celów operacyjnych i taktycznych Federacji (np. zasoby, ludzie, metody, instrumenty); c) układu instytucjonalnego Federacji (ustroju, jej struktury organizacyjnej oraz systemu zarządzania Federacją); d) układu społecznego Federacji (podzielanych wartości, interesów, kultury organizacyjnej i systemowej).

4) Wspólne przyjęcie ograniczeń sztywnych (nieprzełamywalnych), poza które podmioty składowe Federacji, i Federacja, nie mogą wyjść. Dotyczy to określenia takich ograniczeń z pozycji Federacji oraz składników w stosunkach zewnętrznych (z otoczeniem), a także w relacjach wewnętrznych.

5) Wspólne określenie zasad odnoszenia się do Federacji i jej składników do otoczenia: sytuacji i pozycji składników oraz Federacji w otoczeniu.

6) Wspólne przyjęcie zasad zmian w zasadach kształtowania Federacji – powinny być, w miarę potrzeb, dostosowywane do uwarunkowań.

Podsumowanie

Federacja Demokratyczna jest projektem opozycyjnym w stosunku do aktualnie dominującej struktury podmiotowej systemu politycznego w Polsce. Zbliżające się wybory do parlamentów europejskiego i krajowego stanowią bezpośredni cel polityczny. Osiągnięcie sukcesów wyborczych jest warunkiem *sine qua non* wydłużenia horyzontu istnienia kluczowych ugrupowań politycznych. Jest to pierwsze, i krótkookresowo najważniejsze, wyzwanie na drodze do sukcesu długookresowego, jakim jest prowadzenie demokratycznej Polski, jako istotnego ogniwa w zjednoczonej Europie. Obywatelskość, demokracja i federacyjność są ściśle, i zwrotnie, sprzężone z wyborami, ponieważ są istotnymi przesłankami sukcesu wyborczego, i przejścia do następnego etapu. Wśród nich pierwszą rolę gra federacyjność proeuropejskiego i propaństwowego ugrupowania politycznego. Dopiero ona, pozbawiona wad koalicyjności i unijności, choć trudna do wdrożenia i utrzymania, będzie miała potencjał określenia w pełni obywatelskiej i demokratycznej wizji Polski, a następnie jej sprawnego urzeczywistnienia. Jednak potencjał ten nie powstanie i nie stanie się rzeczywistością sam z siebie. Wymaga przede wszystkim zrozumienia istoty „federacyjności” i „federacji”, ich związków z sukcesem politycznym, a także zdolności faktycznego egzekwowania.